

DOI: <https://doi.org/10.37000/ebbsl.2025.08.11>

УДК 336.225.3:316.4

Ірина ТОПАЛОВА,

доктор економічних наук, доцент,
в.о. завідувача кафедри обліку і оподаткування
Одеської державний аграрний університет, м. Одеса, Україна
ORCID: 0000-0001-7845-6612
email: djesi@te.net.ua

Андрій НАЙДА,

кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку і оподаткування
Одеської державний аграрний університет, м. Одеса, Україна
ORCID 0000-0002-6371-1382
andrew.od2017@gmail.com

НОВІТНІ ПІДХОДИ ДО ФІНАНСОВОГО ОБЛІКУ НА ЗАСАДАХ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Анотація

Актуальність. Сучасні умови подальшого розвитку суб'єктів господарювання регіональної економічної системи мають будуватись на новітніх підходах до здійснення самої господарської діяльності та її обліку (бухгалтерського, фінансового та ін.). Це повинно відбуватися, перш за все, на зосередженні на цифровізації (e-документообіг, хмарні рішення), впровадженні міжнародних стандартів (МСФЗ), розвитку управлінського обліку для прийняття рішень, інтеграції аналітики та штучного інтелекту (ШІ) для прогнозування, а також на сталому розвитку. Питання сталого розвитку та реалізації його цілей вимагає також нових підходів до обліку фінансових показників, забезпечуючи прозорість та ефективність в умовах сучасних викликів (військової агресії) через що, посилюється роль первинних документів та звітності про реальність господарських операцій.

Метою даної наукової статті є теоретичне підґрунтя здійснення фінансового обліку на засадах соціальної відповідальності суб'єктів господарювання.

Методи дослідження. Дане дослідження здійснено на основі запровадження таких методів, як: аналізу і синтезу, класифікації та аналогії, порівняльного методу, методів емпіричного дослідження та методу наукового пізнання. Також використані матеріали наукових публікацій та досліджень, власні наукові розробки.

Отримані результати полягають у визначенні ключових напрямів наукових досліджень у сфері соціальної відповідальності у фінансовому обліку. Одночасно здійснено розгляд новітніх змін у господарській діяльності та обліковій політиці суб'єктів господарювання. Обґрунтовано сучасні підходи в бухгалтерському та фінансовому обліку та деякі аспекти ведення фінансового обліку на засадах соціальної відповідальності. Досліджено сучасні технології в обліку суб'єктів господарювання та підходи до ведення бухгалтерського та фінансового обліку.

Практична цінність роботи. Отримані результати у ході дослідження можуть бути корисними для студентів, науковців, аспірантів, регіональних та місцевих органів влади, а також використані для розробки освітніх програм.

Висновки. У роботі розглянуті питання ведення обліку на засадах соціальної відповідальності, як добровільне (або частково регульоване) розширення обов'язкового бухгалтерського обліку, спрямоване на прозорість та сталий розвиток. На ряду з цим, були досліджені сучасні технології в обліку суб'єктів господарювання як цифрові інструменти, що автоматизують процеси та підвищують ефективність.

Ключові слова: фінансовий облік, соціальна відповідальність, новітні підходи та новітні технології в обліку суб'єктів господарювання.

UDC 336.225.3:316.4

Iryna TOPALOVA,

doctor of economics, associate professor,

Acting head of the department of accounting and taxation

Odessa agrarian and ecological university, Odessa, Ukraine

ORCID 0000-0001-7845-6612

email: djesi@te.net.ua

Andrii NAIDA,

PhD (Economics), Associate Professor of the Department of Accounting and Taxation,
Odesa State Agrarian University, Odesa, Ukraine

ORCID 0000-0002-6371-1382

email: andrew.od2017@gmail.com

NEW APPROACHES TO FINANCIAL ACCOUNTING BASED ON SOCIAL RESPONSIBILITY

Abstract

Relevance. Modern conditions for the further development of business entities of the regional economic system should be based on the latest approaches to the implementation of economic activity itself and its accounting (accounting, financial, etc.). This should happen, first of all, by focusing on digitalization (e-document management, cloud solutions), the implementation of international standards (IFRS), the development of management accounting for decision-making, the integration of analytics and artificial intelligence (AI) for forecasting, as well as sustainable development. The issue of sustainable development and the implementation of its goals also requires new approaches to accounting for financial indicators, ensuring transparency and efficiency in the face of modern challenges (military aggression), which strengthens the role of primary documents and reporting on the reality of economic transactions.

The purpose of this scientific article is to provide a theoretical basis for implementing financial accounting on the principles of social responsibility of business entities.

Research methods. This study was carried out on the basis of the introduction of such methods as: analysis and synthesis, classification and analogy, comparative method, empirical research

methods and the method of scientific knowledge. Materials from scientific publications and research, own scientific developments were also used.

The results obtained consist in identifying key areas of scientific research in the field of social responsibility in financial accounting. At the same time, the latest changes in economic activity and accounting policies of business entities were considered. Modern approaches in accounting and financial accounting and some aspects of financial accounting on the basis of social responsibility are substantiated. Modern technologies in accounting of business entities and approaches to accounting and financial accounting are investigated.

Practical value of the work. The results obtained during the study can be useful for students, scientists, postgraduates, regional and local authorities, and can also be used to develop educational programs.

Conclusions: Socially responsible accounting is a voluntary (or partially regulated) extension of mandatory accounting aimed at transparency and sustainable development. The paper investigated modern technologies in accounting of business entities as digital tools that automate processes and increase efficiency.

Keywords: financial accounting, social responsibility, new approaches and new technologies in accounting of business entities.

Вступ. Ведення господарської діяльності та її відображення за стандартами фінансового обліку необхідно будувати на засадах соціальної відповідальності (КСВ). Можна зазначити, що це означає інтеграцію етичних, соціальних та екологічних аспектів у фінансову звітність та процеси, які виходять за межі суто фінансових показників задля відображення впливу суб'єктів господарювання на стейкхолдерів та довкілля, що реалізується через спеціальні звіти (ESG), надання фінансової інформації та відповідальне управління ресурсами, а також дотримання законів про облік, що є обов'язковим для всіх платників податків.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Сучасними авторами, які досліджували питання соціальної відповідальності ведення господарської діяльності є: Дж. Елкінгтон, З. Галушка, Р. Аккаліа, А. Керолл, К. Фрімен, Б. Боуен, М. Портер, О. Грішанова, Ф. Котлер, А. Колот, В. Ковалевський, М. Кужелев, О. Солодковська, Ф. Комарницький, Н. Супрун, О. Давидова, Ю. Петрушенко, Н. Шміголь, М. Фрідмен.

Однак, недостатньо дослідженими залишаються питання використання новітніх технологій та новітніх підходів до фінансового обліку на засадах соціальної відповідальності.

Науковці у сфері соціальної відповідальності у фінансовому обліку зосереджуються на нефінансовій звітності, стандартизації (GRI, SASB, IFRS S1/S2, ISO 26000) та інтеграції даних соціальної відповідальності у фінансовий звіт. Причому, ключовими напрямками досліджень є [2-6]:

- інтегрована звітність (Integrated Reporting), яка полягає у об'єднанні фінансової та нефінансової інформації (екологічної, соціальної, управлінської) в єдиний звіт;

- ESG-інвестування, що базується на аналізі впливу факторів довкілля: соціальних (Social) та управлінських (Governance) на фінансові результати;
- стандартизація та регулювання полягає у розробці та впровадженні стандартів нефінансової звітності, таких як GRI (Global Reporting Initiative), SASB (Sustainability Accounting Standards Board), IFRS S1 (Загальні вимоги до розкриття інформації щодо сталості) та IFRS S2 (Розкриття інформації, пов'язаної із кліматом);
- соціальний облік, який засновано на вимірюванні, моніторингу та звітуванні про соціальні показники діяльності суб'єктів господарювання.

Метою даної наукової статті є теоретичне підґрунтя здійснення фінансового обліку на засадах соціальної відповідальності суб'єктів господарювання.

Завданнями даного дослідження є:

- визначення ключових напрямів наукових досліджень у сфері соціальної відповідальності у фінансовому обліку;
- розгляд новітніх змін у господарській діяльності та обліковій політиці суб'єктів господарювання;
- обґрунтування сучасних підходів в бухгалтерському та фінансовому обліку;
- обґрунтування аспектів ведення фінансового обліку на засадах соціальної відповідальності;
- дослідження сучасних технологій в обліку суб'єктів господарювання;
- розгляд підходів до ведення бухгалтерського та фінансового обліку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ведення фінансового обліку на засадах соціальної відповідальності (КСВ) на практиці означає декілька важливих аспектів [4-5]:

1. Розширення сфери обліку, під яким розуміються як традиційні фінансові показники (прибуток, активи), так і облік, який включає інформацію про соціальний капітал, екологічний слід, етичні практики.
2. Інтеграція стандартів побудована на використанні міжнародних стандартів нефінансової звітності (GRI, SASB, TCFD) для стандартизації даних та інформацій щодо господарських операцій усіх суб'єктів.
3. Обов'язковість, хоча повна КСВ-звітність не завжди є обов'язковою, базовий фінансовий облік (згідно із Законом України) є обов'язковим для всіх суб'єктів господарювання, а відповідальність за нього несе керівництво.

В цілому, питання соціальної відповідальності ведення бізнесу, господарської діяльності та обліку засновано на розкритті інформації та даних про: екологію (викиди, споживання ресурсів, управління відходами); соціум (умови праці, безпека, різноманітність, вплив на громади); управління (структура управління, етичні норми, боротьба з корупцією).

Метою соціальної відповідальності господарської діяльності та обліку у господарській діяльності є забезпечення повної, правдивої, неупередженої та

актуальної інформацію про фінансовий стан, діяльність та її соціально-екологічний вплив для зацікавлених сторін (інвесторів, клієнтів, суспільство).

Наприклад, традиційний фінансовий облік (згідно із Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність») створює основу, а саме формує документацію, звіти, рахунки, баланс, звітність. А, саме КСВ-облік розширює ці рамки, додаючи нові виміри та показники, щоб створити цілісну картину діяльності суб'єкта господарювання.

Однак, новітні підходи в діяльності та обліку вимагають від суб'єктів господарювання перехід до сучасних технологій. Основні з них наведені у табл. 1.

Таблиця 1

Сучасні технології обліку суб'єктів господарювання*

Технологія	Опис технології
Цифрова трансформація	Потребує широкого використання електронних первинних документів (е-ТТН, е-акти), хмарних сервісів для обліку (like, 1С, SAP), автоматизації бізнес-процесів
Управлінський облік	Фокус не лише на звітності (бюджетування, центри відповідальності, контролінг), а на інформації для прийняття рішень
ESG-принципи	Полягають в обліку екологічних, соціальних та управлінських факторів, що стає важливим для інвесторів та стейкхолдерів
Гнучкість та адаптивність	Господарські процеси, проекти та ресурси здійснюється завдяки використанню agile-підходів до управління
Аналітика	Працює у сфері прогнозу аналітики, машинного навчання для виявлення шахрайства, оптимізації запасів, прогнозування продажів
ІІІ та машинне навчання	Враховує автоматизацію звірки рахунків, виявлення шахрайства та аномалій, прогнозування фінансових показників, розумні чат-боти для підтримки.
Блокчейн	Засновано на підвищенні безпеки та незмінності облікових записів, спрощенні аудиту та звітності через розподілену базу даних, автоматизацію розрахунків через старт-контракти
Хмарні технології	Використовують доступ до облікових система з будь-якого місця, масштабованість та зниження витрат на ІТ-інфраструктуру, спільну роботу в реальному часі
Інтернет речей	Дозволяє здійснювати автоматичний збір даних про активи (склад, транспорт), точний контроль виробничих процесів в реальному часі
Роботизовано автоматизація процесів (RPA)	Полягає у автоматизації рутинних повсякденних завдань (введення даних, генерація стандартних звітів)
Великі дані (Big data) та аналітика	Залучає глибокий аналіз фінансових потоків для стратегічних цілей, персоналізацію фінансових пропозицій
Програмне забезпечення	Використання сучасних ERP-систем (Enterprise Resource Planning), спеціалізованих програм (1С: Бухгалтерія та їх аналоги)

*Джерело: складено автором на основі [7, 8]

Можна стверджувати, що зазначені у табл. 1 сучасні технології в обліку суб'єктів господарювання є цифровими інструментами, які автоматизують процеси та підвищують ефективність. До них належать: Штучний інтелект (AI) та машинне навчання для аналізу, Блокчейн для прозорості транзакцій, Інтернет речей (IoT), Хмарні технології, Програми автоматизації (ERP, 1С), а також Big Data та Роботизація процесів (RPA). Вони використовуються у господарській діяльності саме задля швидкості, точності та глибинного аналізу фінансової інформації. При чому, вони перетворюють облік з функцій на стратегічний інструмент, що дозволяє отримувати миттєві, точні дані для управління господарським процесом та прийняття рішень.

Також, на ряду з новітніми технологіями слід зазначити і підходи, які змінюють сучасне бачення ведення бухгалтерського та фінансового обліку у суб'єктів господарювання. До таких підходів слід віднести такі [9]:

- МСФЗ (IFRS), прийняття міжнародних стандартів, що робить звітність порівнянною у світі;
- «Безпаперовий» облік, повна відмова від паперових первинних документів на користь електронних (е-документи), що прискорює процеси та зменшує витрати;
- єдиний інформаційний простір, інтеграція бухгалтерського, податкового та управлінського обліку в єдину систему;
- динамічний облік (Dynamic Accounting), перехід від статичних записів до постійного аналізу даних та моделей;
- облік цільового фінансування та грантів, посилення прозорості використання міжнародної допомоги та грантових коштів, що є критичним в умовах війни (відповідно до рахунку 482 та інших норм);
- посилення контролю первинки, особлива увага до достовірності та повноти первинних документів (акти, накладні) для податкових та аудиторських цілей, як це вимагає МФУ.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, ведення обліку на засадах соціальної відповідальності – це добровільно (або часткове регульоване) розширення обов'язкового бухгалтерського та фінансового обліку, що спрямовано на прозорість та сталий розвиток.

Сучасні технології в обліку суб'єктів господарювання є значними цифровими інструментами, які дозволяють автоматизувати усі бізнес-процеси та значно підвищують ефективність їх діяльності. До таких технологій у фінансовому обліку будемо відносити: штучний інтелект, машинне навчання для аналізу, Блокчейн для прозорості транзакцій, Інтернет речей для автоматичного збору даних, Хмарні технології для доступу та зберігання, Програми автоматизації (ERP, 1С), Big Data та роботизація процесів (RPA) для полегшення повсякденних операцій (забезпечення швидкості, точності та глибинного аналізу фінансової інформації). Зазначені технології здійснюють безпосередній вплив на

бухгалтерський та фінансовий облік, перетворюючи його з функцій запису та стратегічний інструмент, що дозволяє отримувати миттєві, точні дані для управління та прийняття рішень на засадах соціальної відповідальності ведення бізнесу. Ці питання дозволяють адаптуватись суб'єктам господарювання до викликів нашого часу, а саме: адаптуватись до законодавства воєнного часу, зберігати безперервність здійснення бізнес-операцій та обліку, забезпечувати достовірність даних попри військові ризики, розвивати прозорість та підзвітність.

Список використаної літератури

1. Король С. Я. Теоретичні засади соціального обліку. *Облік та фінанси*. 2016. № 2(72). С. 29-34.
2. Котлер Ф. Корпоративна соціальна відповідальність. Як зробити якомога більше добра для вашої компанії та суспільства. Пер. з англ. С. Яринич. Київ : Стандарт, 2005. 302 с.
3. Міжнародний стандарт ICO 26000 Управління соціальною відповідальністю. URL: <http://www.iso.org/iso/catalogue>
4. Руденко О. В., Кондратюк О. М., Горєва А. С. Соціальна відповідальність бізнесу : сутність, обліковий аспект та нефінансова звітність. *Ефективна економіка*. 2020. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8385>.
5. Покиньчерєда В. В. Соціальна відповідальність бізнесу : обліково-теоретичний аспект. *Перспективи розвитку фінансово-економічного простору України : матеріали Міжнародної наук.-практ. конф.*, м. Вінниця, 08-09 квіт. 2020 р. Тернопіль : Крок, 2020. Т.1, ч.1. С. 262-265.
6. Чижевська Л. В. Поява та розвиток соціально орієнтованого обліку. *Якість економічного розвитку: глобальні та локальні аспекти: матеріали I Міжнародної наук.-практич. конф.*, 24—25 трав. 2007 р. URL: http://www.confcontact.com/2007may/+1_chizhev.php.
7. Бухгалтерський облік і аудит за допомогою технологій блокчейн і штучного інтелекту. *International Journal of Accounting Information Systems*. 2021. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1467089522000501#ab005>.
8. ШІ та блокчейн : поєднання технологій для інновацій. *BloxBytes*. 2023. <https://www.linkedin.com/pulse/ai-blockchaincombining-technologies-innovation-bloxbytes>.
9. Головіна Д., Карпенко О., Плікус І. Міжнародна конвергенція фінансового звітування. *Соціальна економіка*. 2022. №63. С. 83-93. <https://doi.org/10.26565/2524-2547-2022-63-08>.

References

1. Korol, S. Ya. (2016). Theoretical Grounds of Social Account. *Oblik i finansy*, 2(72), 29-34 [in Ukrainian].
2. Kotler, F. (2005). *Corporate social responsibility. How to do as many as possible the good for your company and society*. Kyiv: Standart [in Ukrainian].
3. International standard of ISO of a 26000 «Management social responsibility» www.iso.org/iso/catalogue (Accessed 14 September 2016) [in Ukrainian].
4. Rudenko, O., Kondratiuk, O. & Horieva, A. (2020). Business social responsibility: essence, accounting aspect and non-financial statements. *Efektivna ekonomika*, 11 <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8385> (Accessed 11 Oct 2021). DOI: 10.32702/2307-2105-2020.11.102 [in Ukrainian].
5. Pokynchereda, V. V. (2020). Corporate social responsibility: accounting and theoretical aspect. *Prospects for the development of the financial and economic space of Ukraine* (p. 262-265). Ternopil: West Ukrainian National University [in Ukrainian].
6. Chyzhevska L. V. (2007). The emergence and development of socially oriented accounting. *The quality of economic development: global and local aspects* http://www.confcontact.com/2007may/+1_chizhev.php [in Ukrainian].
7. Accounting and auditing using blockchain and artificial intelligence technologies. (2021). *International Journal of Accounting Information Systems* <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1467089522000501#ab005> [in Ukrainian].
8. AI and blockchain: combining technologies for innovation. (2023). Blox-Bytes. <https://www.linkedin.com/pulse/ai-blockchaincombining-technologies-innovation-bloxbytes> [in Ukrainian].
9. Holovina, D., Karpenko, O., & Plikus, I. (2022). International convergence of financial reporting. *Sotsial'na ekonomika*, 63, 83-93. <https://doi.org/10.26565/2524-2547-2022-63-08> [in Ukrainian].

Надходження рукопису до журналу: 02.09.2025

Прийнято до друку рукопис після рецензування: 13.11.2025

Дата публікації: 30.12.2025